

Покутський переклад

**ВІДТВОРЕННЯ МОВНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ
ПОКУТСЬКИХ ДІАЛЕКТИЗМІВ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА У
ФРАНЦУЗЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛЕКТИЗМІВ	6
1.1 Поняття діалектизмів у мовознавстві та їх функціонування у художній літературі	6
1.2 Діалекти та їх мовне наповнення у французькій та українській мовах	7
1.3 Перекладознавчий аспект діалектизмів	10
1.4 Корпус діалектизмів у мові В. Стефаника	12
РОЗДІЛ 2. СПОСОБИ І ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ПОКУТСЬКИХ ДІАЛЕКТИЗМІВ В. СТЕФАНИКА У ФРАНЦУЗЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ	15
2.1 Особливості відтворення покутських реалій	15
2.2 Лексичні діалектизми В. Стефаника та їх відтворення	18
2.3 Проблеми відтворення граматичної специфіки діалектизмів	19
2.4 Особливості відтворення образного маркування покутських діалектизмів	21
2.5 Відтворення стилістично маркованих діалектних засобів	23
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27

ВСТУП

Багата лексика народних говорів, різноманітність найменувань, збереження у лексичному складі народної мови одиниць, які по своєму корелюють генетично та за часовим критерієм, надають **актуальності** дослідженню словникового складу та особливостей функціонування лексики говорів [12, с.3], зокрема у площині покутських діалектизмів та їх відповідників у французьких перекладах творів В. Стефаника.

Актуальність дослідження визначається важливістю комплексного аналізу особливостей перекладу французькою мовою розмовного мовлення покутського простору з метою популяризації української літератури в іншомовному світі. Пропоноване дослідження розширює сферу сучасних перекладацьких досліджень, а також відкриває нові перспективи у перекладознавчому вивченні покутського розмовного мовлення як потенційного джерела збагачення української мови.

Дослідженню теоретичних питань функціонування діалектизмів у художній літературі загалом й у мові творів окремого письменника присвячено немало наукових праць в українському мовознавстві (Б. Кобилянський, Ф. Жилко, І. Матвіяс, П. Гриценко, В. Грещук, С. Єрмоленко, А. Яворський). Говіркова мова В. Стефаника стала предметом багатоаспектного аналізу у наукових розвідках В. Грещука, І. Ковалика, М. Лесюка, Л. Батюка, З. Бичко та ін. Особливості перекладу діалектизмів мови В. Стефаника та інших письменників вивчають І. Струк, О. Ковтун, Н. Дичка, Н. Гордієнко, Т. Гармаш та ін.

Мета роботи полягає у вивченні ймовірних шляхів відтворення мовно-структурних та функціональних особливостей покутських діалектизмів на матеріалі творів Василя Стефаника у французьких перекладах.

Матеріалом дослідження слугували одиниці покутського говору новел В. Стефаника в оригіналі та українському перекладі.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) окреслити поняття діалектизму у мовознавстві та поширення діалектів у французькій та українській мовах;

2) розглянути перекладознавчу проблематику діалектизмів та наповнення діалектної мови творів В. Стефаника;

3) проаналізувати особливості відтворення покутських реалій;

4) з'ясувати лексичні та граматичні проблеми відтворення діалектизмів В. Стефаника;

5) виявити та провести аналіз особливостей відтворення образного забарвлення та стилістичних засобів покутських діалектизмів.

Об'єктом дослідження є діалектизми у мові творів В. Стефаника.

Предметом дослідження є особливості відтворення мовно-структурних та функціональних особливостей покутських діалектизмів на матеріалі творів Василя Стефаника у французьких перекладах.

Мета, предмет та завдання роботи зумовили набір основних **методів** дослідження: зіставний аналіз для зіставлення лексичних і граматичних, стилістичних, в тому числі образних засобів одиниць покутського говору та їх французьких відповідників; метод систематизації аналізованих одиниць перекладу, а також для аналізу теоретичних даних, що стосуються стану проблеми; методи перекладознавчого аналізу дозволили з'ясувати регулярність відповідників в французькому перекладі творів В. Стефаника діалектному характеру мовних елементів в оригіналі; методи лінгвістичного, стилістичного та порівняльного аналізу були використані для визначення типових парадигмальних, стилістичних та функціональних особливостей діалектних елементів творів В. Стефаника та їх перекладу; описовий метод для опису ілюстративного та теоретичного матеріалу способів і засобів перекладу покутського розмовного компоненту новел В. Стефаника; методи суцільної вибірки і систематизації оригінального та перекладного матеріалу з творів В. Стефаника.

Новизна дослідження. Питання про переклад покутських діалектизмів французькою мовою є недостатньо дослідженим, а відтворення покутського

розмовного компоненту новел В. Стефаніка у французькому перекладі практично не є вивченим. У роботі вперше досліджено особливості відтворення покутських реалій у творах В. Стефаніка. Порівняно варіативність перекладацьких рішень щодо лексичних, граматичних та стилістичних засобів і образного забарвлення покутських діалектизмів В. Стефаніка.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх можна певною мірою використовувати у навчальних курсах зі стилістики, діалектології, перекладознавства, спецкурсів з перекладу діалектизмів та при написанні курсових, дипломних робіт і наукових статей.

Апробація результатів дослідження підчас участі в Міжнародній науково-практичній конференції «Філологічні науки в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття» (Одеса, 24-25 грудня 2021). За результатами досліджень опубліковано таку наукову статтю: Сорохтей П.І. Лексичні проблеми відтворення покутських діалектизмів у французьких перекладах новелістики Василя Стефаніка. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Філологічні науки в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття». Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2021. С.114-116.

Логіка дослідження зумовила **структуру** роботи, яка складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел (42 назви). Загальний обсяг роботи складає 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛЕКТИЗМІВ

1.1 Поняття діалектизмів у мовознавстві та їх функціонування у художній літературі

Актуальною залишається позиція вчених, що треба «дбайливо вибирувати регіональну лексику, фразеологізми, прислів'я, приказки, крилаті вислови, інші сталі сполуки, що дорогими перлами розсипані в народному мовленні» [12, с.3]. Недарма діалектні одиниці, які часто найкраще проливають світло на з'ясування багатьох проблем етнографії, фольклористики, літературознавства, вивчення історії, сучасного стану матеріальної й духовної культури народу, створюють проблеми у перекладі зокрема покутських діалектизмів мовами світу.

Перед визначенням діалектизму, як одиниці діалектного мовлення, варто звернутися до поняття діалект (від грец. *διάλεκτος* – наріччя, говір). Діалект ототожнюється з говором та є територіальним різновидом національної мови і є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної і духовної культури, історико-культурних традицій, самосвідомості [29, с.145-146]. З визначення діалектизму (П. Гриценко [29, с.146-147]) як позанормативного елемента літературної мови, що має виражену діалектну віднесеність випливає, що дослідники протиставляють діалектні одиниці кодифікованим одиницям літературної мови [31, с.231]. Водночас, діалектизми віддзеркалюють процес адаптування літературною мовою територіально маркованих елементів діалектної мови чи її регіональних варіантів [29, с.146-147], що варто знати перекладачам художніх творів, насичених чи написаних діалектною мовою.

Розглянемо також складову поняття діалектизму, а саме територіальну віднесеність: з одного боку, під територіальним діалектом розуміють різновид загальнонародної мови, яким спілкується обмежена кількість людей, об'єднаних спільною територією. З іншого боку, територіальний діалект є засобом спілкування людей на певній території. Водночас дослідники зауважують, що

деякі діалекти територіального типу можуть стати основою національної мови, або ж навіть розвинутися до статусу окремої, самостійної мови [25, с.36].

Діалектні різновиди національної мови належать до народнорозмовних джерел збагачення мови художньої літератури. Ось чому в українському художньому слові існує давня традиція вживання діалектних одиниць. А вже після введення елементів територіальних діалектів у художні тексти цей ресурс живої мови потрапляє до реєстру загальномовних словників, чим встановлює тенденції розвитку і загальнолітературної мови, і її стильових норм [15, с.198-199].

Причини побутування діалектизмів у художньому тексті можуть бути різними. В. Грещук і В. Грещук виокремлюють низку функцій діалектизмів у художньому тексті: номінативно-пізнавальну, експресивну, функцію індивідуалізації персонажа літературного твору, забезпечення художньої переконливості та етнографічної достовірності, типізації мови персонажів, збагачення літературної мови. Зокрема діалектні форми збагачують літературну мову не лише словниковим складом, адже завдяки діалектизмам розбудовується художня образність, тропіка, поповнюються, стилістичні ресурси текстотворення [13, с.8-15].

1.2 Діалекти та їх мовне наповнення у французькій та українській мовах

Щоб розібратись в діалектизмах в українській мові потрібно враховувати територіальний поділ, також на основі цього виділити певні межі говорів і наріч і поділити українську діалектну мову на три основні наріччя: північне, південно-західне та південно-східне [16, с.63, 89, 155].

У межах кожного з наріч виділяються такі говори (діалекти):

- північне наріччя: східнополіський, середньополіський і західнополіський
- південно-східне наріччя: середньонаддніпряньський, слобожанський, степовий;

– південно-західне наріччя (має найбільшу територіально-мовну розчленованість): волинський, подільський, наддністрянський, бойківський, гуцульський, покутський, буковинський, закарпатський, надсянський, лемківський [1].

Усна і писемна мова всіх українців, незалежно від їх освіти, професії місця проживання, називається загальнонародною. Українська загальнонародна мова, як і багато інших мов, виявляється в двох різновидах або формах, які виступають під назвами літературна і діалектна мова. Між цими двома діалектично протилежними різновидами української загальнонародної мови є ще проміжні утворення, що позначають термінами «народно-розмовна мова», «просторіччя» [25, с.41].

З погляду французької лінгвістики, діалект є особливою формою мови, проміжною між цією мовою і патуа, якою розмовляють і пишуть в регіоні різного поширення і іноді нестала чи не зовсім визначена, без культурного чи, найчастіше, соціального статусу цієї мови. Діалект розвивався під впливом різноманітних соціальних, політичних, релігійних чинників всередині або на периферії мови [36].

Особливої уваги, на погляд О. Косович, вимагає дослідження співвідношення діалектних і регіональних мов французького простору [19, с.110]. Г. Тюайон зазначає, що сфера діалектів та говорів на противагу сфері французької мови з вкрапленнями регіоналізмів, розрізняються за характером ставлення мовців до мовних розбіжностей. Якщо в світі говорів їх визнають і приймають, то в світі французької стандартної мови не сприймають [41, с.38-41].

А. Віо зіставляє поняття «регіональна мова», «говор» та «діалект». Термін «говор», яке має негативний відтінок, використовується у Франції для позначення історичних різновидів романських мов з XVI століття аж до XX століття, коли набуває більшого поширення і повсюдно використовується, але зміну йому приходиться поняття регіональної мови [8].

Із структурною лінгвістикою у французькій лінгвістичній термінології з'явилося нове значення терміну «діалект», який вважається відхиленням від

норми, що є результатом регіонального використання [42, с.100]. Щоб уникнути плутанини, Л. Вернан позначає «діалектом 1» стару народну мову, римського походження чи ні, яка відійшла на задній план чи стерлася з плином часу після поширення французької мови, а «діалектом 2» — регіональний варіант, який передбачає й структурна лінгвістика [42, с.101].

О. Палькевич розглядає регіональну мову, на основі семантики цього слова, «варіантом мови певного регіону країни, продуктом його історичного розвитку і взаємозв'язку з розвитком мовного стандарту як вищої форми». Отже, регіональні мови виступають сучасними назвами колишніх діалектів і мають певні структурні особливості (переважно фонетичні й лексичні) в порівнянні з мовним стандартом [24, с.40].

Однак Д.Хорнсбі відмовляється характеризувати регіональну французьку мову ні як стандартну мову, ні як діалект і визначає її як різновид, позбавлений як помітних регіональних особливостей, так і граматично неправильних форм, відмінний від стандартної мови, але певним чином зрозумілий для сторонніх, не будучи діалектом, якого вона часто замінює [38, с.3-4; 39, с.508].

Французькі діалекти мають територіальний поділ, тому їх можна з історичного боку поділити на такі групи: північні (нормандський, , пікардійський, валлонський), західні (анжуйський, менський, галло, бретонський), південно-західні (пуатевінський, сентонжський, ангулемський), центральні (туренський, орлеанський, берійський), східні (лотаринзький, шампанський), південно-східні (франш-конте, бургундський, бурбонне), південні (окситанський північного ареалу (лімузенський, овернський, альпійсько-окситанський), окситанський північного ареалу (лангедокський), провансальський, , гасконський) [32, с.198, 280-281].

Французька мова має велику варіативність, адже існують локальні варіанти стандартної мови як патуа чи діалекти, які можуть відрізнятися своїми мовними особливостями, зумовлені історичним розвитком мови. У Франції найбільш поширеними є, за Я. Давиденко, Ю. Згуровською, побутують *langue d'oïl*, *langue*

d'ос, франкопровансальський, бретонський, корсиканський, ельзаський, каталонський, баскський і фламандський діалекти [37, с.198-199].

1.3 Перекладознавчий аспект діалектизмів

Діалектні слова надають мовленню колориту, формують мовленнєву характеристику літературних персонажів. У художньому творі вони стають значною мірою промовистими і значущими, а тому необхідність точного та переконливого відтворення діалектизмів у перекладі набуває великого значення. Прикра необізнаність зі словами, що мають діалектну окресленість, може призвести до спотворення змісту перекладу, а отже, до формування неправильного уявлення про українську культуру у світі [18, с.185].

Поради щодо відтворення діалектних одиниць зустрічаємо у працях Б. Ларіна, А. Федорова, С. Влахова і С. Флоріна. Р. Зорівчак та ін. Наукові розвідки О. Ковтун [18], О. Матвійшин [21], І. Струк [28] Т. Гармаш [10] присвячені перекладознавчому аналізу діалектизмів цільовою мовою.

Насамперед варто зупинитися на еволюції підходів до перекладності / неперекладності діалектизмів. Наприклад, спочатку А. Федоров вважав неперекладними діалектні слова: «Дійсно неперекладними є тільки ті окремі елементи мови першотвору, які є відхиленнями від загальної норми мови, що є відчутними стосовно саме до цієї мови, тобто головно діалектизми ..., які мають яскраво виражене місцеве забарвлення [30, с.168]. Проте, А. Білас простежує еволюцію ідей перекладознавця у бік функціональної можливості відтворення діалектних мовних одиниць: мова володіє могутніми засобами, з допомогою яких відтворюються певні функції таких одиниць – чи то функція просторіччя, нелітературне забарвлення, властиве діалектизму, чи використання особливих етимологічних зв'язків, що поєднують його з коренями загальнонародної мови [4, с.35]. Зрештою А. Федоров признає просторіччя основним функціональним еквівалентом територіальних діалектів у перекладі [30, с.316].

Т. Гармаш виокремлює серед труднощів відтворення діалектизмів необхідність відтворення історичного та національного колориту діалектного

мовлення, що не завжди прийнятне у перекладному тексті. Перекладознавець виявила, що перекладач постає перед вибором: або відтворити особливості національного колориту з урахуванням загрози перевантажити сприймача, або ж вилучити заряджену прихованою конотацією національно марковану лексику, що зумовить втрату стильового забарвлення художнього твору мови та призведе до одомашнення перекладного тексту [10, с.30.]

Відтворення діалектизмів зумовлює труднощі у процесі перекладу художнього тексту, особливо коли йдеться про діалект, аналог якого відсутній у перекладній мові [33, с.112]. Переклад діалектно забарвлених творів вимагає певно підходу та різних перекладацьких стратегій. І. Струк виділяє такі, як: по-перше, відсутність у перекладній мові аналогічних мовних одиниць, адже надзвичайно важко віднайти еквівалент вихідного діалекту зі схожим значенням і формою у цільовій мові; по-друге, специфіка культурного забарвлення діалектних одиниць [28, с.86].

На складності перекладу територіального діалекту наголошують Н. Дичка та Н. Гордієнко, зазначаючи, що передавання територіальних діалектів оригіналу не видається можливим за допомогою територіальних діалектів цільової мови.. Науковці привертають увагу перекладачів до пильності у процесі перекладу діалектизмів, щоб не перейти ту тонку межу, яка відрізняє проблематику соціально-зумовлених порушень від діалектизмів у площині їх відтворення, адже добір неадекватних аналогів вихідних діалектних одиниць може викликати помилки у сприйнятті читачем перекладного тексту [14, с.132].

Аналіз можливих шляхів відтворення діалектного мовлення дозволив Л. Березовські систематизувати такі ймовірні способи перекладу, як регіональна, розмовна чи зменшувальна та штучна лексикалізація, частковий переклад, транслітерація, релятивізація за допомогою аналогів [35, с. 54-71].

Щодо перекладу творів В. Стефаника, текст яких написаний покутським діалектом Р. Зорівчак висловлює свої міркування: без цього діалектного забарвлення В. Стефаник уже не є Стефаник і відповідно твори письменника виявляються неймовірно важкими для перекладу. Ось чому твори В. Стефаника

переважно перекладають літературною мовою. Однак, перекладачам варто було якось відтворювати цей діалект, що зберегти естетичну рівновагу першотвору та перекладу, адже для В. Стефаніка діалект був рідною мовою та відповідно естетичною категорією, завдяки чому вдавалося досягти такої яскравості зображення, якої неможливо створити засобами літературної мови [17, с.144].

Отже, для перекладу текстів, насичених діалектними одиницями, перекладач повинен мати певні знання про культуру, менталітет та повсякденне життя носіїв вихідної мови, щоб вірно відтворювати такі речі в перекладі. Якщо говоримо про такі речі як культура, то потрібно зазначити, що в культурі певної країни, у мовному аспекті, важливу роль відіграє знання її діалектів, які також потрібно правильно відтворити у перекладному тексті.

1.4 Корпус діалектизмів у мові В. Стефаніка

Дослідники творчості В. Стефаніка небезпідставно вважають, що основою художнього мислення письменника, окрім іншого, постає й народна мудрість нашого народу, яка йде від родинного осереддя, рідної мови, землі-годувальниці, духу матері-України [7, с.45-46]. В. Стефанік виразно збагатив українську літературну мову елементами покутського говору. Цей говір у системі діалектів південно-західного наріччя посідає особливе місце – становить тип перехідних говірок між буковинськими, гуцульськими, бойківськими, наддніпрянськими й подільськими говірками [22, с.72].

Діалектний текстостильовий корпус визначений домінантою творчості В. Стефаніка, оскільки діалектизми на фонетичному, морфологічному та лексичному рівнях зображають колорит простору й часу, надають творам письменника певної тональності та емоційного забарвлення. Отже, без відтворення діалектних одиниць у перекладному тексті стає неможливим збереження ідіостилю В. Стефаніка загалом, хоча ці форми й становлять невід'ємну частину індивідуально-авторського стилю письменника [21, с.714].

Новели Василя Стефаніка поставили перед перекладачами та критиками чимало складних проблем, зокрема проблему взаємозв'язку діалекту та

літературної мови, естетичної функції діалекту в художній системі письменника, який сміливо, цілими пластами вводив у твори покутську говірку, вдало вживав словесні образи як істотну, реальну необхідність думки [7, с.183].

Зважаючи на те, що так важко відтворити покутський діалект В. Стефаніка, зберегти у перекладному тексті всі реалії покутського життя, багато перекладачів зважилося на цю копітку працю, щоб донести до читача красу і неповторність таланту українського новеліста. Починаючи з 1899 р. В. Стефаніка перекладають спочатку слов'янськими, а потім іншими європейськими мовами [6, с. 30].

Творчість В. Стефаніка була предметом досліджень В. Матвіїшина, Я. Кравця, Н. Яцків та ін. у контексті українсько-французьких літературних взаємин. Дослідження надбання В. Стефаніка доводить типологічні схожості на стильовому й жанротворчому рівні, виявлені на основі спільних та відмінних рис творчості українського автора та представників французької літератури. Новелістика В. Стефаніка була відома у Франції у критичних відгуках та представлена перекладами його творів [34, с. 247].

І. Матвіяс виділяє системні й лексикалізовані словотвірних діалектизмів у мові творів В. Стефаніка. Мовознавець відносить до системних такі одиниці: утворення із суфіксом *-оньк-* відповідно до літературного *-еньк-* (*дрібонький, сухонький, тихонький, потихоньки*); прикметниковий суфікс *-цький* замість літературного *-ський* (*люцький, панцький, свинцький, наймицький*); дієслівний префікс *ві-* на місці нормативного *ви-* (*вібути, вігнати, вімити, вінести, вірвати, вітримати*). Серед лексикалізованих можна виокремити такі словотвірні діалектизми: *блазник* «блазень», *віт* «війт», *загріток* «зогрівання», *італьян* «італієць», *ланць* «ланцюг», *мент* «момент», *навчитель* «учитель», *опецьок* «опічок», *очинаш* «отченаш», *павун* «павич» [22, с.74-75].

У новелах В.Стефаніка багато діалектної лексики, причому це не тільки етнографічні, необхідні для створення локального колориту / *кулеша, тайстра, кошкидя*/, а й лексичні діалектизми, до яких є відповідники в літературній мові:

бараболя /картопля/, банно /жаль/, бехур /хлопчак/, било /бадилля/, грядка /жердка/, грижа /журба, туга/, зацінкати /защепнути/, звізди /зорі [3, с.121].

До діалектного синтаксису в творчості В. Стефаника можна віднести: сполучення прийменника *д, ід* з іменником і займенником у давальному відмінку (*д бабі, д смерті, д вечеру, ід могилі, д нему*); словосполучення: *знати до худоби* «знатися на лікуванні худоби», *покласти на ґрунт* «обдарувати ґрунтом», *та й решта* «та й годі», *коміть головою* «вниз головою»; вживання складнопідрядного речення із сполучним словом *де* в значенні сполучників *що, як* (*Най тебе, чоловіче, Бог піб'є, де ти нам вік пустив марне*) [22, с.74-75].

Велика кількість діалектизмів у творах В. Стефаника розкриває картину живої розмовної мови галицького села кінця XIX поч. XX ст. Однак, фонетичні, морфологічні й частина лексичних особливостей у сучасній діалектній мові не відрізняються від зафіксованих В. Стефаником, тому його твори і можуть служити матеріалом для діалектологічних студій нарівні з діалектологічними записами та для вивчення історії української мови [3, с.122].

Не можна оминати те, що В. Стефаник у своїх творах послуговувався фразеологічними діалектизмами з діалектним елементом (лексичним, фонетичним чи граматичним): «*най бог сохрانیть*», «*чупер микати*», «*розтягтися, як струн*», «*стреготати зубами*» [2, с.5-6].

Таким чином, В. Стефаник посів видатне місце серед людей, які розвивали українську літературну мову, хоча й творив західноукраїнським варіантом літературної мови з чітко вираженим покутським діалектом. Класик збагатив українську літературну мову, зокрема її новелістичний жанр, вагомими стилістичними засобами [22, с.80] завдяки використанню різноманіття покутських діалектних одиниць різного мовного характеру.

РОЗДІЛ 2

СПОСОБИ І ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ПОКУТСЬКИХ ДІАЛЕКТИЗМІВ В. СТЕФАНИКА У ФРАНЦУЗЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

2.1 Особливості відтворення покутських реалій

Покутський говір має свої, властиві лише йому характерні риси. Саме він став важливим засобом вияву глибинної сутності новелістики В. Стефаника [21, с.715]. Якщо покутський діалект, яким написані твори В. Стефаника, створює значні труднощі для їх розуміння українським читачем, то легко собі уявити, якими вона є для іншомовного перекладача. Звідси зрозуміло, що відтворення у перекладі етномовного колориту оригіналу є надзвичайно важким завданням [9, с.131].

Значні труднощі у перекладі прозових творів здатні спричинити діалектизми як одиниці безеквівалентної лексики. Складність пояснюється тим, що для перекладу діалектних одиниць західноукраїнських говірок не існує відповідників, які б відтворювали не лише змістову інформацію, а й відображали національний колорит, мали б ті самі конотації емоційного, змістового та стилістичного навантаження діалектизмів у вихідному тексті [10, с.30-31].

Дослідження перекладу діалектизмів не втрачає актуальності і сьогодні, ця тема не достатньо досліджена через складність і багатогранність проблематики. У цьому розділі будуть висвітлені особливості перекладу діалектизмів В. Стефаника французькою мовою. Окремих аспектів відтворення реалій та діалектизмів різних мов торкаються С. Влахов і С. Флорін, Р. Зорівчак [17], А. Федоров [30], О. Матвіїшин [21], І. Струк [28], Т. Гармаш [10], О. Ковтун [18] та ін. Перекладацьким талантом Ж. Максимович, яка переклала твори В. Стефаника, захоплюються зокрема Г. Кочур, В. Матвіїшин, Я. Кравець [20] та ін.

В. Стефанік у своїй новелах використовував різні види і типи діалектизмів, але їх можна об'єднати у певні тематичні чи мовні групи. Почнемо з діалектних словоформ, які змальовують побут та життєві реалії героїв творів письменника. Наприклад, наведемо назви предметів одягу та повсякденних дій в

оригіналі (*Стара, ня, на-коб тобі платину та файно обітриси, аби я тут ніяких плачів не видів!* [26, с. 75]) та перекладі, виконаному Жінет Максимович: – *Tiens, la vieille, prends **c'mouchoir** et essuie-toi bien l'visage avec que j'voie pas d'larmes ici!* [40, с. 75]. Отже, перекладачка для відтворення діалектних *платина*, *файно* й *обітрися* використала відповідно *mouchoir*, *bien* та *essuie* зі значенням «носова хустинка», «добре» і «витиратися», що є їх літературними аналогами.

Якщо говоримо про побут і повсякденне життя селян, то можна відзначити певний статус людини у суспільстві. Люди надавали своїм співрозмовникам діалектно забарвлені назви, які перекладачка передає фонетично або лексично маркованими одиницями французької розмовної мови. Розглянемо два слова «газда», «курву» та їх варіанти перекладу у виконанні Ж. Максимович, а саме *maît'* (від повноформатного «*maître*») та просторозмовне *pute*: – *Мой, як-єс газда, то фурни тото катранє з себе, бо ті віполічкую як курву!* [26, с. 80]. – *Eh, si t'es un maît', enlève-moi ces nippes ou j'te gifle comme une pute!* [40, с. 84].

Лексема «газда» у версії перекладачки стає скороченим *maît'*, вірно передаючи денотативне значення цього вихідного слова, тобто «господар, хазяїн». Водночас Ж. Максимович вдало уникає втрати діалектного колориту завдяки просторозмовному усіченню літературної форми «*maître*». Якщо розглянемо діалектне слово «курва», яке так часто використовують у мовленні прикарпатців, то перекладачка використовує просторічну лексему «*pute*» («повія»), влучно передаючи контекстуальне значення оригіналу, крім того, це слово французи часто використовують як вигук у просторічному мовленні.

Але давайте поглянемо на цей іменник «газда» з трохи іншої сторони, в іншому прикладі: *Прийду до газди, обдивлю си матріяні, по пляцови, прибую торг, могоричь віп'ємо тай до роботу!* [27, с. 57]. І уже іншим є перекладацький аналог цього слова: *Eh ben, j'm'amène chez un **propriétaire**, j'examine l'matériel, la place, on s'met d'accord, on boit une tournée et au travail!* [40, с. 36].

Отже, тут використано *propriétaire* («власник»), звісно як синонім до *maître*, що привносить ясність у значення, але при цьому цільовий текст втрачає діалектне забарвлення та екзотичність. Тут *propriétaire* вірно передає значення

«власника дому». Однак, звідси випливає, що звісно такі слова як «газда» завжди викликають певні труднощі в перекладі, оскільки у французькій немає ідентичного чи навіть приблизного діалектного варіанта перекладу. Тому перекладач користується синонімічним рядом для передачі таких слів, та уникнення повторень одної лексеми, хоча в такому випадку, мабуть варто звертатися до розмовного корпусу французької мови, де побутують скорочені лексеми, на кшталт *proprio*.

Переходимо до аналізу іншого прикладу зі статусно маркованою лексемою. І порівнюємо переклад з оригіналом: *R'tournez-vous dans vos tombes, pauvres miens, parce que j'suis un fripon* [40, с. 14]. – *Перевертайте єн в гробі, небожыта, бо-м лайдак* [27, с. 10]. Тут увагу привертаємо до діалектного слова «лайдак», тобто «вбога бездомна людина», або ж «нероба; лінива людина; людина, яка не робить нічого корисного» [5]. Ж. Максимович у своєму перекладі використала аналог «*fripon*» («негідна людина»), яким вдало передає розмовне забарвлення оригіналу.

Крім того, постає проблема правильного розуміння читачем контексту, в якому вживається діалектна лексична одиниця. Так, для відтворення слова «лайдак» перекладачка вдало добирала й інші цільові лексеми, наприклад, *vaurien*, тобто «негідник» чи «неприємна людина без моралі» [8]: *Тепер я лайдак, най і це село прикаже – марного слова не скажу* [27, с. 57]. – *A présent, j'suis un vaurien, que l'village l'affirme également... j'dirai rien cont'* [40, с. 36].

Але слід розуміти, які складнощі бувають у перекладі таких діалектних лексем. Отож, на основі аналізу даних прикладів можна прослідкувати певну послідовність, якою дотримується перекладачка. В переважній кількості випадків, Ж. Максимович використовує елементи синонімічного ряду для відтворення покутських реалій. Аналізуючи, я помітив, що передати національний колорит, реалії й манеру автора стає чи не найскладнішим завданням перекладача, і читач переважно повинен розуміти значення слова з контексту, який відіграє визначальну роль.

2.2 Лексичні діалектизми В. Стефаніка та їх відтворення

Лексичний потенціал новел В. Стефаніка викликає захоплення, а для перекладача весь цей корпус діалектизмів створює неабиякі складнощі. Перед перекладачем в таких випадках постає питання, яке так влучно виділила О. Матвіїшин: «Зберегти екзотичність і втратити значення, або навпаки.» [21, с.716].

Розглянемо, діалектні слова, які грають роль емоційного підсилювача у реченні. Наприклад, слово «*бігме*», досить популярне в повсякденному спілкуванні покутян. Для відтворення такого типу слів в реченні, Ж. Максимович використовує різні способи і засоби у різних фрагментах тексту. Перекладачка у французькій версії інтерпретує слово «*бігме*» прикметником «*pure*» з підсилювальною конотацією, яке звісно не передає екзотичності діалектного слова, але зберігає змістове значення: *Правду кажете, ой, бігме, правду* [27, с.63]. – *C'est ben vrai c'que vous dites là, c'est la pure vérité* [40, с.40]. Крім того, бачимо граматичну трансформацію у перекладі, адже *бігме* є часткою з сильною енергетикою, а *pure* – це прикметник.

Також є й інший варіант перекладі цієї лексичної одиниці, але в іншому контексті, якою В. Стефанік підкреслює бажання героя: *Бігме, кину в піч, шпурну у вогонь тай збуду си !* [27, с.101]. – *Fichtre, j'vais te les flanquer dans l'four, j'vas te les jeter au feu et j'aurai la paix!* [40, с.58].

Для адекватної передачі конотативної контекстуально маркованої семантики оригінального діалектизму Ж. Максимович вжила зовсім іншу лексичну одиницю просторозмовного регістру «*Fichtre*» (Дідько!), яке вживається як вставне слово і вигук, щоб виразити здивування, захоплення, біль. *Fichtre* часто використовується, як лайливе слово, або для підтримки висловлювання, або як вигукова відповідь до співрозмовника [36]. Отож спостерігаємо підхід креативний перекладачки, яка завдяки варіативному відповіднику емоційно підсилили цю фразу.

Розглянемо черговий приклад, де перекладачка винахідливо обіграла конотативне забарвлення цієї мовної одиниці, яка виражає впевненість мовця, а

Ж. Максимович вміло відтворила це речення у французькому перекладі: *Бізме, оглухну – казав Mytro* [27, с.106]. – *Ma parole, j’vas devenir sourd, fit Mytro* [40, с.60]. Тут слово «бізме» експлікативно відтворене словосполученням «*ma parole*».

Покутська мова В. Стефаника часто насичена яскравими образами, що створює проблеми для перекладача: *Чмакає як штири свини. Боже, Боже, таку маєш гьамбу нехаранутну як у старої конини* [27, 67]. В цьому реченні слід підкреслити декілька виразів, які однозначно заслуговують уваги у перекладозначій площині: «*чмакає як штири свини*» та «*гьамба нехаранутна*». Для передачі цих діалектних виразів, перекладачка застосувала експлікативний метод з елементами калькування: – *I’fait du bruit comme quat’cochons. Mon Dieu, mon Dieu, t’as la gueule mal tournée comme une vieille haridelle* [40, с.41]. Безперечно, Ж. Максимович користуючись таким методом, якісно передала семантику оригінального фрагменту для адекватного сприйняття франкомовним читачем, зберігши фонетично-орфографічну специфіку вихідного слова *штири* завдяки просторозмовному усіченню лексеми *quatre* (*quat*’).

2.3 Проблеми відтворення граматичної специфіки діалектизмів

Аналізуючи новели Василя Стефаника щодо використаної ним лексики та стильових засобів, виявлено, що значне місце також приділяється багатству граматичних форм, які він вживає у своїх творах. Наприклад, на рівні категорії одиничності / збірності спостерігаємо: *корінь – коріне* та ін. [5, с.12]. Нас зацікавило, а як відтворюються такі граматичні особливості у французькому перекладі. В приклад, наведемо речення з твору «Стратився»: *Але світила пускали коріне у пільму і не падали* [27, с.26]. Для відтворення французькою мовою діалектизму *коріне* перекладачка зберігає форму множини (*racines*), звісно правильно передаючи денотативну інформацію значення лексеми. Однак діалектне забарвлення морфологічної будови слова втрачається: *Mais les feux enfonçaient leurs racines dans le noir et ne tombaient pas* [40, с.20].

Як зазначає О. Матвіїшин у своїй науковій розвідці, фонетичні й морфологічні діалектизми часто побутують у письменника і саме вони додають яскравого місцевого колориту та емоційного піднесення. Наприклад, В. Стефаник творить наказовий спосіб за допомогою зменшувальних елементів *-ко, -му, -меш, -ме, -мемо, -мете* та ін., які вживаються після або перед дієсловом [21, с.716]. Ось приклад перекладацького розв'язання проблеми Ж. Максимович з нейтралізацією оригіналу: *Ой, дитинко, ми тобі з мамов весіле лагодили та музики наймали, а ти собі гет від нас пішов...* [27, с.27]. – *Oh, mon enfant, nous, on se préparait pour ta noce, on avait déjà engagé les musiciens et toi, tu t'en es allé d'nous...* [40, с.22].

Також, цікавою особливістю покутської діалектної морфології та синтаксису, яку використовує В. Стефаник, є зміна закінчень, яка має діалектне забарвлення. Наприклад, «*мамов*», замість, «*мамою*», а також вилучення *-ь* в кінці слова «*гет*» (геть). Натомість перекладачка за відсутності схожих форм слова у французькій розмовній мові вирішила застосувати прийом нейтралізації вихідних словоформ, щоб передати хоча б змістову інформацію оригіналу. А ось слово «*мамов*» було опущене у цільовому тексті, але вжите узагальнювальне *on* замість «*ми тобі з мамов*» як гіперонімічний переклад. А для передачі лише одного «*гет*», Ж. Максимович знадобилось вжити повноцінну фразу: «*tu t'en es allé d'nous...*», чим вдалося зберегти семантику оригіналу.

Відтворення граматичних особливостей завжди потребує особливого підходу в перекладі, особливо це стосується діалектної граматики. Розглянемо такі особливості граматичних форм «*обтер єм*» та «*поступив єм*» в їх перекладі. Як бачимо додавання такої незначного на перший погляд елемента *-єм*, створює значні проблеми для перекладача. Наприклад, речення з такими граматичними одиницями (*Обтер єм полов вікна, аби за мнов не плакали, бо дурно, тай віступив єм цалком* [27, с.10]) стає досить складним у процесі перекладу. До відтворення цього речення засобами французької мови перекладачка підійшла креативно, використовуючи дескриптивний метод: – *Avec l'pan de ta chemise, j'ai essuyé les carreaux pour qu'ils pleurent plus après moi, parce que c'est pas la*

peine et puis j'suis sorti pour de bon [40, с.15]. Ж. Максимович передала денотативне значення, але французький переклад втратив особливість використаної В. Стефаніком особливості покутської граматики.

Аналіз іншого фрагменту діалектного мовлення персонажів В. Стефаніка, спонукає підкреслити, що потрібен особливий контекстуальний підхід до кожного речення: *На який татунок я маю на чужі присні сидіти ? Йду. Лиш поступив єм си, а вікна в пляч* [27, с.10]. Тут, виділимо ще діалектно-зabarвлену частку «*си*». А у французькій версії помічаємо перифразовий переклад в першій частині репліки: *De quel droit j'suis assis sur l'banc qu'est pas à moi? Je m'en vas. Mais à peine qu'j'avais fait un pas, qu'les vitres se sont mises à pleurer* [40, с.15]. І бачимо, як складно передати функціонування цих граматичних форм із *єм* та *си* без описового методу та перифраз, а скільки граматичних трансформацій прийшлося здійснити французькою, щоб реалізувати адекватність перекладу.

2.4 Особливості відтворення образного маркування покутських діалектизмів

Здійснення якісного перекладу, зрозумілого для читача, відіграє важливу роль для перекладача, але варто також не забувати про не менш важливі деталі у процесі перекладу. Передавання образності взагалі чи окремого образу з вихідної мови на мову перекладу видається чи не одним з найважливіших аспектів в перекладі художнього тексту. Недостатньо запропонувати читачеві зрозумілий і якісний переклад, потрібно не забувати, що його обов'язковим компонентом має стати збереження того колориту, який був закладений письменником.

Розглядаючи аспекти образності у новелах В. Стефаніка, не слід забувати про розмовно-побутову фразеологію та лексику діалектного характеру, яка надає твору образного, емоційного та експресивного забарвлення [11, с.144]. Розглянемо перший приклад, де вживання стількох видів образної діалектної лексики дає змогу автору розкрити образи як Проця, так і самої корчми, про яку і йдеться у творі «У корчмі»: *«Мой, ти паршьюку, не теленай си над книжков як шибенік на грабку, але давай, брыи, горівки. Я платю, а ти давай, бо мій*

кременал, а твоя смерть !...» – казав *Проць тай бив кулаком у стіл* [27, с.32]. У перекладі Ж. Максимович спостерігаємо гіперонімічні, гіпонімічні, метонімічні заміни, нейтральні аналоги (*паршьюку – sale Juif, як шибеник на грабку – comme un pendu sur son gibet, кременал – prison*): – *Eh toi, là-bas, sale Juif, t’balance pas sur tes livres comme un pendu sur son gibet, ramène-moi plutôt d’l’eau-de-vie, frère. J’paie et toi, apporte, parce que la prison m’attend et toi, la mort... disait Prots, en frappant du poing sur la table* [40, с.23]. Французька версія вихідного речення доводить нам, що для адекватного відтворення денотативного та конотативного компонентів значення оригіналу потрібно здійснити багато замін і перетворень, а для перекладу діалектної лексики, яка створює образ героя чи місця події, знадобиться особливий фаховий і творчий підхід.

Значні труднощі в перекладацькій практиці створюють покутські образні елементи, створюючи місцевий колорит, описаний в творах В. Стефаніка. Адекватним видається французький переклад епізоду, де автор змальовував природні явища та краєвиди з використанням образних лексем: ... *червона хмара закаменіла. ... заря обкинула свої біляві пасма і подобала тоту хмара на закервавлену голову якогось святаго* [27, с.15]. Ж. Максимович добирає відповідні аналоги у французькій мові, яка своїм багатим лексичним складом дозволяє перекладачці відтворити ту картину, яку змалював автор: ... *se tenait comme pétrifié un nuage rouge. ... le crépuscule du soir étalait ses écheveaux blancs et ce nuage rappelait la tête ensanglantée d’un saint* [40, с.16].

Привертаємо увагу й до відтворення діалектно маркованих фразеологізмів, які часто трапляються в новелах В. Стефаніка: *А я дивлю си, тай земля підо мнов горит зі встиду !* [27, с.69]. *Et moi, qui vois tout ça, la terre flambe sous moi de honte!* [40, с.42]. Ж. Максимович в перекладі не використовує сталого виразу, а передає цю фразу прийомом калькування, при чому значення й образність вихідного тексту зберігається, але втрачається діалектна структурна побудова висловлення.

2.5 Відтворення стилістично маркованих діалектних засобів

Багатство покутської діалектної лексики, а також різноманітні фразеологічні вислови та стилістичні засоби, які В. Стефаник використовує у своїх новелах, виділяють його поміж іншими авторами. Передача стилю автор завжди викликала проблеми, а особливо якщо це переклад французькою мовою, де покутські реалії не мають відповідників.

З багатства синтаксичних явищ, які наповнюють емоційністю мову новел В. Стефаника відзначається асиндетон, що трапляється як в складносурядному реченні, так і в лінійному ряді простих самостійних речень [23, с.61] і є складним для поетики перекладу. Наведемо приклад вдалого перекладацького рішення Ж. Максимович зі збереженням вихідного стилю: *Небо дрожало разом зі зльїздами. Одна впала з неба. Лесиха перехрестила ся* [27, с.44]. – *Le ciel frissonnait avec les étoiles. L'une d'elles tomba du firmament. La femme de Lès se signa* [40, с.30].

Емоційного забарвлення новелам В. Стефаника додають народнопоетичні засоби, серед яких порівняння, повтори, інверсійна структура висловлення тощо. Часткову відповідність спостерігаємо у відтворенні мальовничого порівняння «як перевалений хрущик» французьким дескриптивом «*comme un hanneton dandinant*»: *У тій хатині, що лізе під горб як перевалений хрущик, лежала баба* [27, с.95]. *Dans cette mesure qui grimpe là-haut sur le tertre comme un hanneton dandinant, était couchée une vieille femme* [40, с.55].

Народні фразеологізми-порівняння з особливими діалектними лексичними, фонетичними, орфографічними та граматичними складниками, які творять стиль В. Стефаника, також є складним феноменом у перекладі. Привернемо увагу на використання таких виразів і слів мовою покутян та їх переклад: *Лиш ксьондз стане з книжки читати, а ти вже очі віпулиш як цибулі* [27, с.69]. Порівняння «*очі віпулиш як цибулі*» з яскраво забарвленим діалектним оформленням адекватно відтворено у перекладі завдяки використанню повного еквівалента «*des yeux ronds comme des billes*» у значенні «дуже здивуватися», який хоч і різниться з оригіналом за образом, та функційно виконує тотожну роль тексти: *A peine l'curé s'met-il à lire du livre, qu'tu ouvres des yeux ronds comme des*

billes [40, с.42]. Тут для збереження хоч елементу розмовного колориту у перекладі Ж. Максимович скорочує артиклі та займенники.

Часто перекладачка вдало використовує скорочення як службових, так і самостійних частин мови, для наближення мови французького перекладу до автентичного цільового мовлення франкофонів: *Певне, що нарід поріжеси. А тож бог не гніваєси на таких, що землю на гиндель пускають? Тепер нікому не треба землі, лиш виклів та банків* [26, с.76]. – *Pour sûr qu’les hommes s’entr’égorgent. Est-ce que Dieu s’fâche point contre ceux qui font d’la terre un commerce?! Aujourd’hui personne a plus besoin d’terre, leur faut des billets d’changes, des banques* [26, с.77]. Ж. Максимович застосовує прийоми скорочення, щоб певною мірою відтворити закінчення –*си*, яке використовують герої твору і яке надає діалектного колориту. Натомість простежуємо нейтральну заміну «*font d’la terre un commerce*» для сталого виразу «землю на гиндель пускають», де «*commerce*» денотативно відповідає «гиндель», тобто «торгівля».

Завершимо ще одною ілюстрацією покутського говору з новели В. Стефаніка «Камінний хрест»: *Сини не хоче бути наймитами нісли мої голови та й кажуть: «Ти наш тато, та й заведи нас до землі, та дай нам хліба, бо як нас розділиш, та й не буде з чим киватиси»* [26, с.76]. Якщо автор скорочує слово «хотіли» як «хоче», орфографічно видозмінює елемент виразу «*нісли мої голови*», то такими автентично зумовленими засобами позначається стиль письменника, який перекладачу складно відтворити. У свою чергу Ж. Максимович вжила повну словоформу «*veulent*» з дистантною компенсацією розмовності фрагменту за допомогою усічення дієслова *êt’* (*être*), займенників *i’* (*il*) та *t’* (*tu*) і присвійного прикметника *not’* (*notre*), а образний вислів «*нісли мої голови*» передає дескриптивом з прийомом логічного розвитку «*après ma mort*», «дай нам хліба» – калькою «*donne-nous du pain*», «киватиси» – нейтральним метонімічним «*commencer*»: *Mes fils veulent point êt’des valets d’ferme après ma mort et i’m’ont annoncé: «T’es not’père, mène-nous vers la terre et donne-nous du pain, parce qu’après l’partage, y aura pas avec quoi commencer»* [26, с.76].

ВИСНОВКИ

Наукову роботу присвячено вивченню способів і засобів відтворення мовно-функціональних особливостей покутських діалектизмів Василя Стефаника у французьких перекладах. Художня проза В. Стефаника вражає своєю динамічністю та багатогранністю, які виникли, зокрема, через майстерне поєднання різних лексичних та синтаксичних одиниць діалектного характеру.

Окреслено поняття діалектизму у мовознавстві та поширення діалектів у французькій та українській мовах. Отже, діалект, який певною мірою ототожнюється з говором та є територіальним різновидом національної мови, визначається як засіб спілкування людей, об'єднаних як територіальною спільністю, так і елементами матеріальної і духовної культури, історико-культурних традицій.

Перекладачам художніх творів, насичених чи написаних діалектною мовою як слід знати, що діалектизми позначають не стільки позанормативний елемент літературної мови, скільки віддзеркалюють процес адаптування літературною мовою територіально маркованих елементів діалектної мови.

Порівняльний аналіз доводить, що і французька, й українська мови мають значну територіальну варіативність, оскільки існують місцеві діалектні варіанти національної мови зі своїми мовними особливостями, зумовленими своїм історичним розвитком.

Розглянуто перекладознавчу проблематику діалектизмів та наповнення діалектної мови творів В. Стефаника. Визначено, що відтворення діалектних мовних одиниць може відбуватися у функціональній площині. А специфіка художньої мови В. Стефаника полягає в тому, що діалектні елементи із говірок місця народження й проживання письменника вживаються як звичайні мовні одиниці і в авторській мові, і в мові персонажів його творів.

Засвідчується, що необізнаність зі словами діалектного характеру може призвести до змістового спотворення перекладу, і відповідно, до неправильного уявлення про українську культуру у світі. Труднощі у процесі перекладу новел

В. Стефаника, насичених покутськими діалектизмами зумовлюються відсутністю цільового аналогу у французькій мові.

Перекладознавче дослідження діалектних одиниць-реалій мовлення персонажів В. Стефаника та способів їх відтворення в перекладному тексті виявило значущість врахування розбіжності їх функціонального характеру в українській та французькій мовах.

Експресія діалектичних елементів художнього тексту на лексичному і граматичному рівнях розкриває мовну стратегію письменника і є одним із засобів мовного впливу на читача, а тому може передаватися відповідниками на різних рівнях досить яскраво.

Необхідність вірного та переконливого відтворення образних діалектизмів у перекладі має значущість, оскільки діалектні слова є промовистими і надають мовленню місцевого колориту, формують мовленнєву характеристику літературних персонажів.

Відтворення діалектного наповнення розмовного компоненту вихідного художнього тексту стає технічно можливим, зокрема, завдяки просторічним засобам цільової мови з допомогою яких відтворюються певні функції таких одиниць, чим часто послуговувалася Ж. Максимович.

Зіставний аналіз вихідних діалектизмів на матеріалі новел В. Стефаника в оригіналі та французькому перекладі дозволив з'ясувати, що адекватні перекладацькі заміни добираються як для відтворення образних лексем, так і синтаксичних структур.

Ймовірними перекладацькими засобами збереження розмовного забарвлення перекладного тексту можуть виступати аналоги та перифрази з просторозмовного корпусу французької мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атлас української мови. Т. 1. Київ, 1984. Т. 2. Київ, 1988. Т. 3. Київ, 2001. укладений І. Г. Матвіясом. URL: http://lib.pu.if.ua/opus_do.php?id=1609.
2. Баран Я. Фразеологічні діалектизми у новелах В. Стефаника. Василь Стефаник і українська культура. Івано-Франківськ, 1991. Ч. 2. С. 5–7.
3. Батюк Л. Твори В. Стефаника як джерело вивчення південно-західних говорів. *Стефаниківські читання*. Вип. I. Івано-Франківськ, 1990. С. 119–122.
4. Білас А.А. Французьке арго у перекладознавчому аспекті. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*: Зб. наук. пр. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2005. Вип. 6. С. 34–39.
5. Бондаренко Д. Назви рослин у творах В. Стефаника. *Василь Стефаник і українська культура*. Івано-Франківськ, 1991. Ч. 2. С. 11–13.
6. Букса І. Творчість та словник малозрозумілих слів Василя Стефаника. Київ : Смолоскип, 1996. 126 с.
7. Василь Стефаник – художник слова. Івано-Франківськ : Плай, 1996. 272 с.
8. Вио А. Региональный язык, говор и диалект во Франции: три связанных понятия. *Психологические исследования*. 2009. № 6(8). URL: www.psystudy.ru/index.php/num/2009n6-8/247.
9. Гандзюк С. Проблема збереження етнічно-мовної своєрідності в німецькому перекладі С. Залевського новели В. Стефаника «Палій». *Стефаниківські читання*. Вип. I. Івано-Франківськ, 1990. С. 131–133.
10. Гармаш Т. А. Особливості перекладу діалектизмів німецькою мовою (на основі твору Марії Матіос «Солодка Даруся»). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2019. № 12. С. 56–60.
11. Гнатюк О.Р. Діалектні форми мовлення в наративній стратегії новел Василя Стефаника та Ерскіна. Колдуела. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. № 4(40) 2017, 3(47) 2018. С. 141–149.

12. Гриценко П.Ю. Ареальне варіювання лексики. Київ : Наукова думка, 1990. 300 с.
13. Грещук В., Грещук В. Діалектне слово в тексті та словнику: монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2015. 372 с.
14. Дичка Н. І., Гордієнко Н.М. Особливості відтворення діалектизмів у перекладі (на матеріалі українського перекладу новели Н. Патерсона “Scotch settlement”). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*: Зб. Н. пр. Одеса, 2018. №36(2). 131–132
15. Єрмоленко С. Я. Говіркове багатоголосся сучасної української прози. *Українознавство*. 2008. Число 1. С.200, 198–205.
16. Жилко Ф. Т. Нариси з української діалектології. Київ, 1966. 315 с.
17. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.
18. Ковтун О. В. Діалектна лексика у сучасній українській прозі в аспекті перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2017. № 28. С. 184–188.
19. Косович О.В. Французька мова у просторі франкофонії: монографія. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2020. 211 с.
20. Кравець Я. І. Василь Стефаник у французькомовному прочитанні. *Султанівські читання. Актуальні проблеми літературознавства в компаративних вимірах*. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. Вип. III. С. 128–140.
21. Матвіїшин О. Діалектизми Василя Стефаніка крізь призму перекладу німецькою мовою. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія : Філологічні науки. 2019. Вип. 175. С. 714–718.
22. Матвіяс І. Роль покутського говору в мові творів Василя Стефаніка. *Культура слова*. 2010. Вип. 72. С. 71–80.
23. Олексенко В. Мовні засоби вираження емоцій у новелах В. Стефаніка. *Василь Стефанік і українська культура*. Івано-Франківськ, 1991. Ч. II. С. 60–62.

24. Палькевич О.С. Нові підходи до типології територіальних варіантів французької мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019 № 43. том 3. С.35–41.
25. Сердега Р. Л., А. А. Сагаровський. Українська діалектологія : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
26. Стефаник В. Моє слово. Новели, оповідання, автобіографічні та критичні матеріали. Київ : Веселка, 2001. 319 с.
27. Стефаник В. Сина книжечка. Образки Василя Стефаника. Чернівці. Накладом друкарні товариства «Рускої Ради», 1899. 132с.
28. Струк І. В. Стратегії відтворення аномалій діалектного мовлення у перекладі (на матеріалі творів Марка Твена та їхніх перекладів українською та російською мовами). *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2014. Вип. 30. С. 83–97.
29. Українська мова : енциклопедія. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. С. 146–147.
30. Федоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Для ин-тов и фак-тов иностр. языков. Учебн. пособ. 5-е изд. Москва: ООО «Издательский Дом “ФИЛОЛОГИЯ ТРИ”», 2002. 416 с.
31. Яворський А. Теоретичні засади вивчення діалектизмів у мові художньої літератури. *Лінгвостилістичні студії*. 2015. № 2. С. 230–236.
32. Языки мира. Романские языки. Москва : Academia, 2001. 720 с.
33. Яковлева М. А. Компенсация при передаче стилистически сниженных высказываний на разных уровнях текста : дис. ...канд. филол. наук : 10.02.20; Моск. гос. лингвист. ун-т. Москва, 2008. 130 с
34. Яцків Н.Я. Творчість Василя Стефаника у франкомовній критиці ХХ ст. *Вісник Прикарпатського університету. Філологія*. 2005. С. 247–252.
35. Berezowski L. Dialect in Translation. Wroclaw : Wydawnictwo Uniwersytetu Wroclawskiego, 1997. 152 p.
36. CNRTL. <https://www.cnrtl.fr/definition/dialecte>

37. Davydenko J., Y. Zgourovska Les patois et les dialectes français. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер. : Філологічні науки*. 2013. № 1. С. 198–204.
38. Hornsby D., Redefining Regional French: Koineization and Dialect Levelling in Northern France. London : Legenda, 2006. 160 p.
39. Jones M. C., Diatopic Variation and the Study of Regional French. *French Studies*. Volume 65. Issue 4. October 2011. pp. 505–514.
40. Stefanyk Vasyl. La Croix de pierre et autres nouvelles. Traduit de l'ukrainien par Ginette Maxymovytch. Kiev : Editions «Dnipro», 1975. 256 p.
41. Tuailon G. Diatopie dans un espace dialectal et diatopie dans les usages d'une langue unitaire. *Diatopie, diachronie, diastarie: Approches des variations linguistiques*. Gand, 1993. pp. 38–41.
42. Warnant L. Dialectes du français et français régionaux. *Langue française*. n°18. 1973. Les parlers régionaux. pp. 100–125.